

A bevándorlók nyelvoktatásának intézményi keretei Norvégiában

Bevezetés

A történelem során Skandináviára nem volt jellemző a nagymértékű népmozgás, bevándorlás. A 19. századig mindenekelőtt kereskedők, mesteremberek, de a szegényebb peremvidékekről is érkeztek bevándorlók a skandináv országokba. A 19. századi Skandinávia azonban már kevésbé volt vonzó célterület, éppen ellenkezőleg, az elszegényedés és kedvezőtlen körülmények kialakulása következtében a kivándorlás került előtérbe. Skandináviából nagyarányú kivándorlási hullám indult meg, mindenekelőtt Amerikába. A 20. század végére vált Norvégia ismét vonzóvá a bevándorlók számára.

A Norvégiába érkező modern kori bevándorlók származása, motivációja

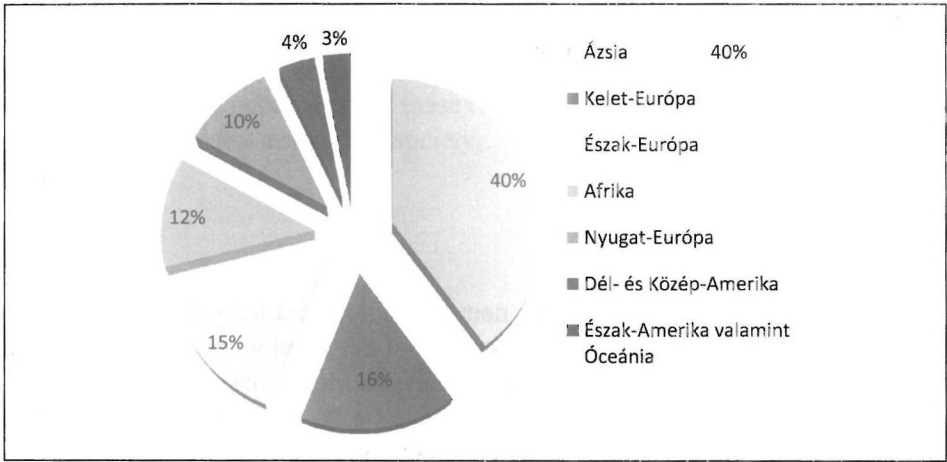
A mai, jelentős átalakuláson átmenő, sok részén zavargásokkal és háborúkkal jellemezhető világban Európának számolnia kell az egyre nagyobb számban megjelenő bevándorlókkal, ez alól az észak-európai államok, így természetesen Norvégia sem kivétel.

Nyilvántartási adatok szerint az utóbbi 40 évben nőtt a bevándorlók száma Norvégiában, az 1950 és az 1970-es évek eleje közötti időszakban megtriplázódott a külföldiek száma a legtöbb nyugat-európai országban és Norvégiában is.¹ Norvégiában 1970-ben a bevándorlók száma 60 000 fő körül volt, ami az összlakosság 1,5%-át tette ki, 2004-re ez a szám már 349 000 főre nőtt, ami az ország lakosságának már 7,6%-át jelentette. Az utóbbi tíz évben tehát a bevándorlók száma több mint 70%-kal emelkedett. Ezen belül is a nem nyugati országból érkezők száma nőtt a legdinamikusabban, az csaknem megduplázódott, ugyanis az ő számuk 1970-ben nem érte el a 10 000-t sem.

A norvég központi statisztikai hivatal (Statistisk sentralbyrå) 2003. januári adatai arról tanúskodnak, hogy a Norvégiában tartózkodó bevándorlók 208 különböző országból származnak.

¹ Rainer Münz és Wolfgang Seifert, „Az Európába irányuló bevándorlás és hatása a befogadó társadalmakra,” *Regio* (1999/3-4), 3-43.

A Norvégiába bevándorlók származási helyük szerint

Ma az összes bevándorlónak 72%-a nem nyugati országból jön Norvégiába. A származási országok sorrendje a következőképpen néz ki: Pakisztán, Svédország, Dánia (munkavállalók), Vietnam, Irak, Szomália, Bosznia-Hercegovina, Irán, Törökország és Sri Lanka (menekültek). A bevándorlás két fő típusa a munkavállalás, illetve a menekülés.

1991 után, a Szovjetunió felbomlását követően jellemző lett az orosz bevándorlás, elsősorban Észak-Norvégiába. Esetükben elsődleges a házastárs követése, valamint a munkavállalás miatti bevándorlás.² Az Európai Unió bővítésével pedig egyre növekvő számban érkeztek/érkeznek az új tagállamokból munkavállalók, elsősorban Lengyelországból és Litvániából.

Ha összehasonlítjuk a Norvégiában és a többi európai államban élő bevándorlók arányát, megállapítható, hogy Norvégia az erős középmezőnyben található az összlakosság és a bevándorlók számarányát tekintve.³

Összességében bevándorlókat a legnagyobb arányban Oslo körzetében találhatunk, ott a lakosság 20%-a bevándorló.

A norvég kormány bevándorlási politikája

A norvég kormány alapelvnek azt tekinti, hogy a bevándorlást úgy kell irányítani, hogy az stabil gazdasági és szociális fejlődést biztosítson, a szabályozást befolyásolják a nemzetközi kötelezettségek és a külföldi munkaerő-szükséglet is.

² St.meld.nr. 49, Situationsbeskrivelse Boks 1.2

³ St.meld.nr. 49, Situationsbeskrivelse 1.1.2.4

A legnagyobb hatással Norvégia bevándorlási politikájára a külföldiekről szóló törvény (*Utlendingsloven*) bír.

Emellett hatályban van egy a bevándorlók jobb integrálódását elősegítő törvény (*Introduksjonsloven*) is. Ez a törvény az újonnan érkező bevándorlók beilleszkedési rendjéről és norvég nyelvoktatásáról szól. Előírja a beilleszkedési programban való részvételi jogot, és egyben köteleességet is az általa meghatározott 18 és 55 év közötti, alapvető képzettséget megszerezni kívánó külföldi személyek számára. (A törvény pontosan meghatározza az érintettek körét; nem vonatkozik a skandináv államok polgáira, valamint azon államok polgáira, amelyekre az EGT Szerződés érvényes.)

A törvény szerint a kommunák feladata a törvényben előírtaknak megfelelően a programok megszervezése.

Mivel ezzel a beilleszkedési programmal az a cél, hogy a résztvevőknek norvég nyelvi és norvég társadalmi ismereteket nyújtson, valamint őket a szakmai életben való részvételre felkészítse, a programnak előírás szerint legalább norvég nyelvoktatást, társadalmi ismereteket és a továbbtanulásra vagy a munkavállalásra felkészítő intézkedéseket kell tartalmaznia. A norvég nyelv és társadalmi ismeretek tárgyából a program 300 órában ingyenes oktatást biztosít, amelyet szakmailag és pedagógiailag kompetens személyek végeznek. Ezen kurzusokon való részvételre joga és kötelezettsége azon 16 és 55 év közötti külföldieknek van, akik tartózkodási vagy munkavállalási engedélyt kaptak, ami feljogosítja őket a letelepedési engedélyre, illetve tömeges menekülési helyzetben kollektív védelmet kaptak.

A norvég nyelv és társadalmi ismeretek oktatásán a részvételre való jog és köteleesség nem áll fenn, amennyiben a szóban forgó személy igazolni tudja megfelelő szintű norvég nyelvtudását. Ugyanez vonatkozik azokra a személyekre is, akik lapp nyelvből rendelkeznek megfelelő nyelvismerettel, és azt valamilyen dokumentummal igazolni is tudják.

Látjuk, hogy Norvégia bevándorlókra vonatkozó politikája egyértelműen és expliciten azok társadalmi integrációjára irányul.

Ez a legfontosabb célkitűzése, hiszen egy olyan társadalom, amely valamilyeni állampolgára esélyegyenlőségén alapul, nem akceptálhatja egyes társadalmi csoportok hosszú távú hátrányos helyzetét. A bevándorlókat (a következő generációkat mindenképp) versenyképesé kell tenni a munkaerőpiacon annak érdekében, hogy ne váljanak marginalizálódott csoportokká, ne alakuljon ki etnikai szegregáció, ami társadalmi konfliktusokhoz vezethet.

Azt is fontos megemlíteni, hogy az ENSZ Faji Diszkriminációs Bizottsága pozitív véleménnyel van a norvégiai folyamatokról, bár még néhány területen – például a munka- és lakáspiacon – van mit tenni a diszkrimináció ellen.

A felnőtt bevándorlók integrálása a nyelvoktatás segítségével

A norvég kormány elengedhetetlennek tartja, hogy a bevándorlók minél gyorsabb és zökkenőmentesebb beilleszkedése érdekében minél rövidebb idő alatt sajátítsák el a norvég nyelvet. Ehhez nyújtanak segítséget a felnőtt bevándorlóknak a már említett ingyenes kurzusok, amelyek lebonyolításához állami támogatást kapnak a kommunák. A megváltozott támogatási rendszer miatt azonban egyes kommunák nehéz helyzetbe kerül(het)nek. A 2005 óta érvényes támogatási rendszer fejkvótán alapul, ami a kis közösségeket érinti negatívan, ők nem tudják fedezni az oktatás költségeit, ami tanárok elbocsátását és az oktatás korábbi színvonalának romlását eredményezheti. Átmenetileg egyedi támogatásokkal próbálták a helyzetet javítani, a végleges megoldást a rendszer átdolgozásában látják.

A bevándorlók gyermekeinek integrálása az oktatás és integrálás segítségével

Parlamenti határozat⁴ fejt ki, hogy a bevándorlók gyermekeinek integrálódása a norvég társadalomba a legfontosabb cél, ami a legnagyobb mértékben az iskolai oktatásban való részvétellel hozható összefüggésbe.

A norvégok álláspontja az, hogy ezen célkitűzés érdekében a legfontosabb feladat ezen csoportoknak a minél szélesebb körű bevonása az iskolai oktatásba. A legideálisabb a gyerekek számára a lehető legkorábbi, intézményben történő foglalkozás lenne, ami azt jelenti, hogy a bevándorló szülők gyermekeinek részvételi arányát az óvodákban növelni szükséges.⁵

Néhány éve megszületett egy stratégiai terv az egyenértékű oktatás témájában, amely a nyelvi kisebbségek jobb tanulását és az oktatási intézményekben való nagyobb részvételi arányát célozza meg a 2004–2009 időszakban.⁶ Ennek 5 fő célkitűzése:

- a kisebbségi nyelvű gyerekek jobb nyelvi megértése óvodás korban
- a kisebbségi nyelvű tanulók jobb iskolai eredménye, teljesítménye
- a kisebbségi nyelvű hallgatók arányának növelése a felsőfokú oktatásban
- a kisebbségi nyelvű felnőttek jobb norvég nyelvtudása

Ezekből a célokból jól látható, hogy a norvég kormány nagy hangsúlyt fektet a nyelvi kisebbségek⁷ oktatásának teljes stratégiájára az óvodától a felsőfokú képzésig.

⁴ St.meld.nr. 49. (2003-2004) *Mangfold gjennom inkludering og deltakelse*

⁵ St.meld.nr. 49, 10.1

⁶ *Likeverdig utdanning i praksis! Strategi for bedre læring og større deltakelse av språklige minoriteter i barnehage, skole og utdanning 2004-2009*

⁷ Nyelvoktatási támogatások esetében ezen kisebbségek alatt valamennyi nem norvég anyanyelvű kisebbséget értik a lapp, dán és svéd anyanyelvűek kivételével.

A szociális és nyelvi beilleszkedés alapja, hogy a bevándorlók gyermekei minél fiatalabb korukban töltsenek el jelentősebb időt társaikkal, különösen norvég nyelvű környezetben. A bevándorlók esetében ez azonban nem mindig így történik, ezen gyerekek egy része ugyanis legkorábbi éveiben a norvég nyelvű környezettől viszonylag izoláltan él, ami akadályozza későbbi fejlődésüket. Ez leginkább abban nyilvánul meg, hogy az iskola megkezdésekor nem rendelkeznek az oktatáshoz szükséges norvég nyelvi és norvég társadalommal kapcsolatos ismeretekkel.

Ezért az óvodának óriási a szerepe a bevándorló gyerekeknek az iskolára való felkészítésben mind szociális, mind pedig nyelvi szempontból. Azért, hogy ezek közül a gyerekek közül minél többen részt vehessenek az óvodai foglalkozásokon, egyrészt biztosítani kell a megfelelő számú helyet az intézményekben, másrészt annak díját elfogadhatóvá kell tenni (néhány éve érvénybe léptek az ezeket a kérdéseket érintő szabályozások). Egy új támogatási rendszert is bevezettek, amely szerint a támogatási összegek felhasználásában a kommunák nagy szabadságot kapnak annak érdekében, hogy a helyi igényeket figyelembe vehessék. Alapvető kikötés azonban, hogy a forrásokat kisebbségi nyelvű gyermekek óvodai nyelvi fejlesztésére kell fordítani.⁸

Nagy hangsúlyt kívánnak fektetni az óvodák és a szülők viszonyára, párbeszédére. A kormány pozitív tényezőnek tartja a kétnyelvű asszisztensek és bevándorló háttérrel rendelkező óvodapedagógusok alkalmazását az óvodákban.

Általános iskolai nyelvoktatás

A kormány véleménye szerint egy olyan nyelvoktatási modellt kell kidolgozni és bevezetni, amelyekkel a legkedvezőbb eredményeket lehet elérni. A szóba kerülő modellek az anyanyelvoktatás, kétnyelvű szakmai oktatás, megerősített norvég nyelvoktatás és a korai óvodai nyelvi fejlesztés valamilyen kombinációjaként alakulnának ki.⁹

Azt is megfogalmazza a politikai vezetés, hogy az anyanyelvtudás nagy értéket jelent, ezért a norvég nyelv elsajátítása mellett nagyon fontos az anyanyelv tanulása is, a legideálisabb célkitűzés, hogy a bevándorlók gyermekei funkcionális kétnyelvűvé váljanak. Ehhez azonban hozzáteszi, hogy az anyanyelv tanulásában és fejlesztésében nem kizárólag az iskolának kell szerepet vállalnia. Ennek elsődlegesen a norvég nyelv alapos elsajátításának biztosításában van felelőssége. Az iskolai anyanyelvoktatásnak a norvég nyelv, valamint a szaktudás közvetítésénél

⁸ St.meld.nr. 49, 10.2.2

⁹ St.meld.nr. 49, 10.3.1

eszközként kell funkcionálnia addig, amíg az adott személy nincs a megfelelő norvég nyelvtudás birtokában.

Ezenfelül az egyénre magára, az otthonára és az egyes nyelvi csoportokra, valamint a helyi bevándorló szervezetekre helyeződik át a felelősség a téren, hogy megtartsa illetve továbbfejlessze anyanyelvét. (Gyakori, hogy néhány bevándorlócsoporthoz az iskolai tanításon kívül anyanyelvoktatást szervez tagjainak.)

Átmeneti megoldásnak szánták a *norvég, mint második nyelv* tantárgy választását az iskolában, a *norvég, mint anyanyelv* alternatívájaként; a két tárgy azonos státusszal bír mind az általános, mind a középiskolában. Ezt a lehetőséget azért teremtették meg, mert nagy számban akadtak olyan nyelvi kisebbségekhez tartozó gyerekek, akik nem rendelkeztek a szükséges norvég nyelvtudással, ami a norvég nyelvű oktatásban való részvételhez szükséges. Ezeknek a gyerekeknek próbál segítséget nyújtani ez a lehetőség. Viszont negatív következményei is lehetnek ennek, mivel a tanulók a *norvég, mint idegen nyelv* tárgyat, a szükségesnél hosszabb ideig választják.

A hosszú távon Norvégiában élni akaró bevándorlóknak meg kell tanulniuk norvégul. Emellett a norvég kormány azt is hangsúlyozza, hogy a norvég társadalomnak szüksége van több nyelv ismeretével rendelkező polgárokra; az ilyen többnyelvű egyénekké válásra a bevándorló háttérrel bíró fiataloknak van a legjobb esélyük.¹⁰ Az általános iskola három legfelső osztályában a bevándorló gyerekeknek lehetőségük van anyanyelvük választására nyelvi elmélyítés tantárgyként. Ilyen anyanyelvi kurzusok biztosítása azonban egyre nagyobb nehézséget jelent, mivel napjainkban egy-egy iskolában sok, és egyre több különféle származású diák tanul, így nem igazán megvalósítható az adott nyelvekben kompetens, esetenként nagyszámú tanárok alkalmazása.

Elvileg a középiskolában is választhatják anyanyelvüket a bevándorló fiatalok – a norvég és angol, mint kötelező nyelvek mellett, azonban ezekben az iskolákban is problémás olyan sok nyelv kínálata.

Az oktatási ügyekért felelős minisztérium elkészítette a *norvég és anyanyelv nyelvi kisebbségek számára* tantárgyterveit, amely a 2007–2008-as tanévtől van érvényben.

Példák a kulturális sokszínűségekre norvégiai iskolákban

Norvégiában egyre nagyobb hangsúlyt kívánnak fektetni a többkultúrájú perspektíva megjelenésére a tantervekben, a tankönyvekben, tananyagokban és a tanárképzésben is.

Az egyik norvégiai „mintaiskola” kulturális és nyelvi szempontból Mo i Rana-ban működik. Az intézmény 1990 óta ún. fogadóiskolaként működik kisiskolás

¹⁰ St.meld.nr. 49, 10.4

korú nyelvi kisebbségekhez tartozó gyermekek számára. Természetesen a legfőbb cél az volt, hogy ezeket a gyerekeket integrálják a norvég tanulók közé, és a lehető legjobb teljesítményeket hozzák ki belőlük. Az egyik legnagyobb nehézséget esetükben az jelenti, hogy még nem rendelkeznek a norvég nyelven folyó oktatás megértéséhez, illetve az abban való részvételhez szükséges nyelvismerettel. Ennek a problémának a megoldására évekig kétnyelvű asszisztenseket alkalmazott az iskola, akiknek az volt a feladata, hogy segítsék az azt igénylő tanulókat a nyelvi akadályok leküzdésében, ami leginkább fordítás által történt. Az iskola össztanulói számának 10%-át teszik ki a nem norvég anyanyelvű diákok.¹¹ Az iskolában biztosított a *norvég mint második nyelv* és az anyanyelv tanulásának lehetősége. Előbbi tantárgyat addig tanulhatják a diákok, míg az szükséges. 1. osztálytól folyik a tárgy oktatása, célja a norvég nyelvű tanórákon való teljes értékű részvételhez szükséges nyelvtudás megszerzése.

Az anyanyelvoktatás elsődleges célja a más tantárgyak tanulásának megkönnyítése. Törvényileg nincs lefektetve az anyanyelv tanulásának joga az iskolában, a kommunáknak azonban kötelességük a megfelelő oktatás biztosítása -igény szerint kétnyelvű tanítással vagy anyanyelvoktatással azon tanulók számára, akik rendelkeznek a normál oktatáshoz szükséges norvég nyelvismerettel. Ezzel szemben azoknak a gyerekeknek, akik nincsenek birtokában kielégítő norvég nyelvtudásnak, kezdetben az olvasás- és írástanítás az anyanyelven kell történjen.

Az oslói Lindeberg skole 2003–2005 között ún. bemutató iskola lett. Tanulói 30 különböző nemzetiségből kerültek/kerülnek ki. A hagyományos tanítás mellett például norvég nyelvi kurzusokat szervez anyáknak, és praktikus kérdésekben információkat szolgáltat. Emellett különböző programok is megrendezésre kerülnek, mint „Kultúra határok nélkül”, melynek egyértelmű célja a különféle kultúrák jobb megismerése, az eltérő kulturális háttérrel rendelkező tanulók, tanárok és hozzátartozók összejövételére, egymás jobb megismerésére.

A többkultúrájú oktatás fejlesztéséért dolgozó központot is létrehozta (NAFO) 2004-ben az oslói főiskola keretein belül. Feladata a többkultúrájú oktatás és az annak alapját képező többkultúrájú perspektíva erősítése a tananyagokban, valamint a megfelelően képzett tanárok biztosítása.

Középiskolai oktatás

Az egyik legfontosabb célkitűzés ezen a szinten, hogy a bevándorló háttérrel rendelkező fiatalok mind nagyobb létszámban folytassanak középiskolai tanulmányokat, és fejezzék is azt be. Ez nemcsak nagyobb esélyt jelenthet számukra a munkavállalás terén, hanem lehetővé teszi a felsőoktatási intézményekben való továbbtanulást is.

¹¹ Az iskola honlapja: <http://lyngheim.monet.no>

A 2007 nyarán megszületett tantervek a középiskolákban is bevezetésre kerülnek a 2007/2008-as tanévben, kétéves átmeneti időszakkal azon tanulók részére, akik a 2. vagy 3. évet kezdik az említett tanévben. A *norvég mint második nyelv* tantárgy helyett *norvég és anyanyelv a nyelvi kisebbségek részére* tantárgy oktatása indul.

Felsőfokú tanulmányok

Az utóbbi években a minisztérium egyes felsőfokú intézményekkel együttműködve lépéseket tett a bevándorló hallgatók számának növelésére. Konkrétan a következő célkitűzéseket fogalmazták meg: növelni kell a kisebbségi származású hallgatók számát, egy többkultúrájú oktatási környezetet kialakítani, olyan kurzuskínálatot szükséges felállítani, amely középpontba helyezi a norvégiai kulturális sokszínűséget. A célok elérése érdekében különféle akciókat, projekteket indítottak.

A többkultúrájú perspektíva, a kulturális és nyelvi sokszínűség megfelelő kezeléséhez kompetens szakemberekre is szükség van. Ennek érdekében a felsőfokú intézmények többek között következő témájú és tartalmú kurzusokat és szakokat indítanak:

Alapképzésként:

- Kétnyelvű tanárképzés
- Többkultúrájú gyermekvédelem
- Norvég, mint második nyelv
- Többkultúrájú és nemzetközi képzés/oktatás
- Többkultúrájú szemléletű tanárképzés

Továbbképzésként:

- Norvég, mint második nyelv
- Többkultúrájú megértés
- Többkultúrájú pedagógia
- Migrációs pedagógia
- Kétnyelvű oktatás
- Norvégia, mint bevándorlók célországa

Jól látható, hogy Norvégia képzésein keresztül is fontosnak tartja olyan szakemberek képzését, akik szakmájukban a többféle kultúra perspektíváját elsajátítják, megértik és alkalmazni tudják. A bevándorlók integrálásával, megfelelő kezelésével kapcsolatos legfőbb célkitűzések elérése érdekében egyik oldalon elengedhetetlenek az ilyen irányú ismeretekkel rendelkező szakemberek. A másik oldalon viszont a bevándorlók számára is lehetőségeket kell kínálni a minél gyorsabb és zökkenőmentesebb beilleszkedés érdekében – mindenekelőtt a norvég

nyelv és kultúra tanulására. Ezért az imént felsorolt kurzusokon kívül valamennyi norvégiai főiskolán és egyetemen szerveznek külföldiek részére norvég nyelvi, esetenként norvég kultúra illetve társadalom témájú kurzusokat.

A bevándorló közösségek kulturális szervezetei

A legmeghatározóbb szerepet a bevándorló közösségek kultúrájának és nyelvének ápolásában ezek kulturális szervezetei játsszák. Ezek egy részét olyan szervezetek képezik, amelyek az adott országból származó vagy vallási közösséghez tartozó, Norvégiában élő és tanuló középiskolai diákokat, főiskolai, egyetemi hallgatókat tömörítik.

Ezek mellett számos bevándorlókhoz, vallási csoportokhoz köthető ifjúsági szervezet, valamint kulturális egyesület is tevékenykedik Norvégiában

Ezenfelül kulturális központokat is alapítottak egyes közösségek (pl. albán, iszlám, norvég-orosz).

Információs céllal működnek internetes oldalak is a kisebbségi csoportok számára, többek között a norvég társadalomról és kultúráról, norvég nyelvtanulási lehetőségekről.

Magyar bevándorlók Norvégiában

A magyar bevándorlók igazán nagy hulláma 1956 után érte el Skandináviát; abban az időben kb. 2000 magyar menekült jutott el Norvégiába. Az 1970-es évek végén viszonylag könnyen kaptak politikai menedékjogot a magyarországi menekültek, 1975–80 között kb. 200 fő ment Norvégiába.¹²

Erdélyi magyarok nagy csoportokban 1989 után menekültek az észak-európai országokba, így Norvégiába is.

A Norvégiában élő magyarság nagyságát tekintve nem sorolható a nyugati magyar emigráció jelentős csoportjai közé.

Magyar egyesületek működnek Norvégiában. Az egyik ilyen a Norvég-Magyar Egyesület (*Norsk-Ungarsk Forening*), amely az 1937-ben Oslóban létrejött egyesület jogutódjának tekinti magát. Deklarált céljai a Norvégia és Magyarország közötti együttműködés, és a két ország és polgárai közötti nagyobb megértés és baráti kapcsolat erősítése, valamint a norvég és magyar kormány és más szervezetek együttműködése annak érdekében, hogy megismertessék egymással mindenekelőtt kultúrájukat, történelmüket és művészetüket. Működésében a 2. világháború és az azt követő időszak törést jelentett, az 1950-es évek második felében élénkült fel ismét tevékenysége. 1960 és 1970 között Oslóban kulturális központ működött *Ungarsk Hjem* néven. Az iránta való érdeklődés azonban fokozatosan csökkent, majd műkö-

¹² Bíró-Sey Katalin et al., szerk., *Magyarok Norvégiában* (Oslo: MBK, 2000), 136-142.

dése abbamaradt. Az egyesület rendelkezik saját kiadvánnyal is, ez a NUFO INFO, amely norvég nyelven közli írásait. A másik egyesület a *Magyarok Baráti Köre*; ez a Norvégiában élő magyarokat tömöríti, legfontosabb célja a norvégiai magyarok összefogása, a magyar kultúra, anyanyelv és hagyományok megőrzése, magyar nyelvű programok szervezése, könyvek, publikációk megjelentetése. Negyedévenként megjelenő újságja a magyar nyelvű MBK Híradó. Az MBK gondoskodik a gyermekek rendszeres magyar nyelvi és kulturális foglalkozásairól is. A Csincsele gyermekcsoport Oslóban óvodás és kisiskolás korú gyerekeknek kéthetente biztosít lehetőséget a magyar nyelv és kultúra megismerésére, elsajátítására.

Az anyanyelv megőrzésének és továbbadásának legkézenfekvőbb módszere a magánélet szférájába tartozik. A szülők, amennyiben fontosnak tartják a magyar nyelv megőrzését a fiatalabb generációk körében is, megtanítják azt gyermekeiknek, és a magyar nyelvet használják a velük való kommunikációban. Az állami iskolarendszer keretein belül Norvégiában a magyar nyelv tanulására az általános iskolában és az egyetemen van lehetőség.

Az általános iskolai anyanyelvtanulás lehetősége, annak feltételei, a tantárgy státusza néhány évtized alatt megváltozott. Az anyanyelvi oktatás ma sem szűnt meg teljesen, a lehetőségek sem egyformák mindenütt. A középiskolában nincs anyanyelvi oktatás, viszont középiskolások magántanulóként tehetnek érettségit magyarból, az utóbbi években 4–6 tanuló érettségizett magyar nyelven.¹³

Iskolai anyanyelvtanulás Norvégiában

Norvégiában a bevándorlók gyermekeinek lehetősége van az általános iskolában anyanyelvi oktatásra; ez nem mindig volt így, és szabályozása az utóbbi években is változásokon ment át.

Az 1980-as évektől, amikor nagy számban érkeztek menekültek és munkavállalók az országba, került bevezetésre az anyanyelvi oktatás. Abban az időben volt néhány magyar anyanyelvű tanár is, akik különböző iskolákban tanították a magyar kisiskolásokat. Ezt a gyakorlatot szüntette be az 1987. évi tanterv, amelynek legfőbb célkitűzése a bevándorló gyerekek funkcionális kétnyelvűsége lett. Ez azt jelentette, hogy egyrészt ezek a gyerekek jól boldoguljanak a norvég nyelvvel, ami a beilleszkedéshez és érvényesüléshez elengedhetetlen. Másrészt viszont őrizzék meg gyökereiket, anyanyelvüket. Ezen az alapon működött a magyar gyerekek ún. centralizált oktatása, ami azt jelentette, hogy kijelöltek egy iskolát, és oda gyűltek össze a gyerekek délután magyarórára. Ezek a gyakran egy-két fővel működő foglalkozások heti óraszám (1 és 4° óra között) változott, a nyelv tanítása mellett a kultúra, történelem és földrajz oktatására is hangsúlyt fektettek.¹⁴

¹³ Ibid 174.

¹⁴ Ibid 174.

Nagy változást a nem norvég anyanyelvű gyerekek anyanyelvi oktatásának szabályozásában az 1997-es tanterv hozott. A benne megfogalmazott cél a norvég társadalomba integrált ember nevelése, amelyben az anyanyelvi oktatás nem kapott helyet. A legújabb rendelkezések szerint az imént bemutatott jellegű anyanyelvi oktatás nem fog a jövőben folyni, csak a norvég nyelvet még nem megfelelő szinten ismerő bevándorló gyerekek anyanyelvi segítésére van lehetőség.

Az általam megkérdezett norvégiai magyarok – a ma huszon- és harmincévesek – arról számolnak be, hogy az ő iskoláskorukban járt minden nem norvég anyanyelvű gyermeknek az általános iskolában heti 2 óra anyanyelvi oktatás. Több éve megszűnt ezen oktatás ilyen jellegű támogatása, finanszírozása.

Általánosan elterjedt gyakorlat az óvodákban és iskolákban anyanyelvi asszisztensek alkalmazása, amelynek elsődleges célja a norvég nyelv elsajátításában történő segítségnyújtás.

Az „anyanyelvi tanár” intézményét az egyik válaszadóm csupán egy félrevezető ajánlatnak nevezi, élő értelmező kéziszótárként fogja fel. Az „anyanyelvi óra” keretein belül valójában nem az anyanyelv (és irodalom) tanítása történik, hanem a tanár elmagyarázza a tanuló által nem értett norvég fogalmakat, kifejezéseket azok anyanyelvén. Ezzel is a nem norvég anyanyelvű gyerekek norvég iskolában folyó oktatását kívánják segíteni, az integrálódásukat támogatni.

A bevándorlók gyermekeinek anyanyelv-tanulására marad a család, a szülők közreműködése. A norvég állam ugyanis az anyanyelv tanítását nagy részben a család feladatának tartja, ami a sok, különböző kulturális és nyelvi háttérrel rendelkező gyermek esetében érthető is. Norvégiában több mint 200 országból származó bevándorlók élnek, ennek megfelelően százas nagyságrendben mérhető az általuk anyanyelvként használt nyelvek száma, már csak ezen oknál fogva sem tudja az állam valamennyit támogatni. Ma már valójában a legnagyobb számú csoportokat adó (ázsiai és afrikai) bevándorlók esetében létezik támogatás anyanyelvi oktatásra.

Összegzés

Norvégia bevándorlókra vonatkozó politikájának legfontosabb célkitűzése azok minél gyorsabb és zökkenőmentesebb beilleszkedésének elősegítése. Ennek fő kereteit adja a külföldiekről szóló törvény, valamint a bevándorlók integrálódását támogató törvény. A bevándorlók norvég társadalomba történő integrálódásának legalapvetőbb eleme a norvég nyelv – minél gyorsabb és tökéletesebb – elsajátítása, amelyre a legkülönbözőbb lehetőségek biztosítottak.

Emellett azonban az állam azt is fontosnak tartja, hogy a bevándorlók megőrizzék anyanyelvüket. Korábban erre valamennyi bevándorlócsoporthoz nyújtott intézményi kereteket, mára ez a lehetőség leszűkült. Állami támogatást napjainkban gyakorlatilag csak a legnagyobb bevándorlócsoporthoz kapnak.

A norvég oktatásban különös helyzetet teremt a norvég nyelv két sztenderd változatának létezése (bokmål, nynorsk). A bevándorlók vagy a bokmål vagy ritkább esetben a nynorsk nyelvváltozatot tanulják, azaz a Norvégiában használt két változat közül csak az egyiket. Ezáltal azonban hátrányba kerülnek a többi állampolgárhoz képest, akik mindkét változatot elsajátították. A bevándorló fiatalok elvileg ugyanabban a norvég nyelvoktatásban részesülnek, mint bárki más. A gyakorlatban azonban nagyon sokan felmentésben részesülnek a nynorsk-oktatás alól azért, mert nem norvég az anyanyelvük.

Nagyon jól látható, hogy a bevándorlók norvég nyelvoktatása területén felmerülő problémák, kérdések nagyon komplikáltak, az igazán jó megoldást az érintett szervek sem tudják megfogalmazni. Jelenleg is folyik a vita az aktuális kérdésekről.

ZSUZSANNA SZILVÁSI

THE INSTITUTIONAL FRAMEWORK FOR LANGUAGE TEACHING OF IMMIGRANTS IN NORWAY

Nowadays Norway is a popular land to settle for immigrants from all over the world. This situation requires taking special measures on the part of the Norwegian state. The main aim of the state is that the immigrants find their feet in the Norwegian society as fast and smoothly as possible. An essential instrument to this is the learning of Norwegian in a short time; the state provides the furthering of this by a law, by the *Introduksjonsloven*. This law includes the regulation of programmes for adult immigrants in the interest of their easier integration such as organization of courses for Norwegian language and social studies. For the immigrants children is this aim to be achieved by attending educational institutions; the most determinative are nursery school and primary school in order to get to Norwegian speaking surroundings as early as possible. In addition also the participation of immigrants young people in the higher-level education is very important. All these are supported by the Norwegian state: such Norwegian as a second language can be chosen as an alternative of Norwegian as mother tongue in the primary school, and many courses and fields of study are offered at the universities in Norway. An other aim of the Norwegian policy is the supporting of mother tongue learning and preservation. From the 1980s the mother tongue teaching was characteristic of the schools in Norway, what for our days has been changed. Nowadays „mother tongue teacher” are employing in the schools who help the immigrant children to understand the material of the lessons; but this isn't real language teaching. The Norwegian state primarily doesn't consider mother tongue teaching a school-task, in the case of so many different nationality groups (immigrants) it couldn't be realizable.